

„Mély és magas között...”

Finta Éva: *A teremtő szeme*

Magyar Napló Kiadó, 2025

Az emberi lét örök érvényű kérdései foglalkoztatják Finta Évát a teremtés pillanatától az elmúlásig – és azon túl is. Verseiben azonban nem kategorikus válaszokat próbál megfogalmazni, hanem a témát több irányból körbejárva, a saját tapasztalás és a megélt valóság alapján igyekszik láttelepet nyújtani az olvasó számára.

A kötet címe (*A teremtő szeme*) is ezt a sokirányúságot sejteti, hiszen a Teremtő mindent érzékel. De mi tudjuk-e a Teremtő szemével látni a világot? Finta Éva válasza erre az, hogy maga a Föld Isten szeme, s ebből az alapállásból kiindulva mi magunk lehetünk az érzékelő részecskéi, receptorai. Ám mivel csak mikroszemcsék vagyunk az univerzumban, így mindössze saját benyomásainkra támaszkodhatunk, s csupán töredékét tudjuk megtapasztalni mindannak, ami a minket körülvevő világban zajlik, hiszen sohasem lehet teljes rálátásunk a nagy egészre.

Az embernek mindig is a mindenség szellemi értelemben vett „meghódítása” volt a célja. A tudásra vágyott, hogy megismerje és megértse a világegyetem működését. A kötet első ciklusának (*Madarak voltunk*) látványos képversei is ehhez szolgálnak finom adalékokat. „Béke lettél Picasso tollhegyén, plakátokon / hírverés, hogy vége, vége, elmúlt az öldöklés / ide lent, s Noé bárkája is kiköthet / végre” (*A galamb*). Finta Éva a fecskék, galambok, sirályok, kolibrik, pávák, baglyok, varjak, sólymok szemével látatva ábrázolja sorunkat és végzetünket: „Madarak voltunk egykor, érzi szívünk, /.../ most már feledés az élet, / törve szárnyunk” (*Madarak voltunk*). E néhány remekbe szabott képvers roppant plasztikusan megfogalmazza,

hogy honnan hová jutott az emberiség. Tekinthejtük akár felvezető összegzésnek is ezt a ciklust, amit követ a részletes kifejtés. A következő szakaszok költeményei ugyanis alapos és mélyreható rátekintést biztosítanak az emberi lét fundamentumaira.

A részletes kibontás a *Teremtés-ciklus* verseivel indul, amelyek a mindent elindító isteni művelet mellett a szabad emberi akarat érvényesülésére is ráirányítják a figyelmet. A gondviselés csak kaput nyitott, megadta az alaphangot, de „nem uniformizálta létünk, / nem mondta, hogy kallódni vétek, / hogy elrondítjuk az egészet, / ha önnön törvényünkben élünk” (*Teremtés*). A Dinnyés Józsefnek ajánlott „Hang szó dal” című vers az említett három kifejezés nélkülözhetetlenségét igazolja a szavak játékaival, hiszen életünk rendezéséhez, az egymás megértéséhez, elképzeléseink, szándékaink közvetítéséhez elengedhetetlen és kulcsfontosságú, hogy pontosan ki tudjuk fejezni gondolatainkat. Hangsúlyt kap a költői szerepvállalás is: „Mind bátrak vagyunk, / akik verset írunk” – szögezi le a Finta Éva (*Meztelen angyalok*), hozzátéve, hogy „kinek az ég angyalsággal üzent / annak sorsa többnyire gallyra ment,” és „a haladás mégis bizonytalan” (*Éhenkórász költők balladája*).

A következő szakasz (*A folytatás vermeiben*) a bizonytalanságokkal telített mindennapok problémáit vetíti elénk: „Nincs hova bújni – bemérnek. //.../ Békeidőben az élet / hangtalan kapja a szúrását” (*Lövedék békeidőben*). Önmagunk foglyaiként tengődünk a világban. Egymást és magunkat pusztítjuk. Magunknak köszönhetjük a következményeket is, hiszen már:

„Szétrágott arccal néz ránk a jövendő” (*Ima elrontott időkben*). A költő feladata az lehet, hogy „lakhatóvá teszem a kiüresedett / lelkeket” – fogalmazza meg a kézenfekvő megoldást (*Útban ismeretlen világok felé*). De ehhez együttműködésre, egymás támogatására van szükség, mert „csak a viszonzott odaadásban élők nem romlanak meg” (*Megromlanak*).

A köznapi gondjai mellett történelmi traumáinkkal is meg kell birkóznunk. A magyarság múltbéli megpróbáltatásait veszik górcső alá a következő ciklus költeményei (*Megtörtéve történelemmel*). Kárpátaljai kötődése okán számára különösen fájó a Trianon okozta seb, amit közvetlen érintettként kell ma is megélnie: „Határaitam szenvedem. / Szenvedte anyám és apám, / a nagyszülők és dédike, / kik túlnan lettek a hazán” (*Határaitam szenvedem*). Kálváriánknak ezt az örökösen sajgó pontját énekeli meg a *Török* című versben is: „Török a kenyér és a szív. / Kettéválnak az egyenletek. / Osztódik, ami egyszer egész.” De előkerülnek korábbi századok gyötrelmei is – Izabella királyné Erdélyből való kényszerű menekülésétől az aradi tizenhárom tragédiájáig. Ez utóbbi kapcsán önti versbe a Batthyány Antóniához kötődő legendát: „Mégiscsak révbé érkezett / Batthyány Antónia átka: / a Habsburg ágból odalett // tizenhárom ismert rokon, / s az egész ház boldogtalan, / Ferenc József felsőfokon. // Talán azt hitte, babonásak / a sámánvérű magyarok, / hogy kivégeztes tizenháromat” (*Tizenhárom*). Dobai Péternek ajánlott versében (*Mene-telnek*) a 20. századi nagy háborúknak állít emléket, ahol „a béke / nem talál menedékre”, és „a század / fejet hajt a halálnak.” De felbukkannak munkáiban a jelenkor problémái is, a migráció félelmetes hatása és a napjainkban dúló háborúk megrázkódtató következményei. „Ez volt Európa? / A lerágott almacsutka és a héj? / Az egérrágta, morzsalékos kenyérbél, sajt-kukac, / a felgyújtott templomok üszke, korma?” – teszi fel a kérdést a szembesítés szándékával, tükröt tartva elénk (*Volt itt*

Európa). Mindez már a vég s az elmúlás felé mutat. Ezt a témát járja körbe a következő ciklus verseivel a költő. A Venczel Vera emlékére írott versben az előregedés fázisát mutatja be fájdalmasan őszinteséggel: „...töppednek, mint őszi szőlőszemek, / összemennek a drága öregekcsék” (*Összemennek*).

Finta Éva számos barát mellett közeli hozzátartozóitól is búcsúzni kényszerült. Férjére a „*Voltál finom szerkezet*” című verssel emlékezik, édesanyját pedig az alábbi sorokkal engedi utolsó útjára: „A fagy felszívta szívünk / a jeges éterig. / Anyám átadni, nincsen / hasonló fájdalom” (*Anyámat temetik*). A kötet zárószakaszába sorolt műveiben túlmutat a halálón. Átlép az időtlenségbe, ahol minden együtt van. Felragyognak a gyermekkor múlhatatlan emlékei („hogyan tudtam feküdni gyermekként a fűben / teljes egyetértésben a földdel” [*Hogy tudtam...*]), a találkozások élménye, az élet végtelen körforgása, a folytonos változás és ismétlődés, a sokszori újraépítés kényszerűsége („és összedől / és épül újra / a ház a vers / a kert az utca” [*És összedől!*]).

Izgalmas, sokfelé kitekintő lírai természettel ajándékozta meg olvasóit Finta Éva. Alkotásaiban a klasszikus kötött formák és a szabadversek egyaránt megjelennek. Különleges színt adnak a kötetnek a nyitószakasz kitűnően szerkesztett képversei, ahol a gondolat szabad szárnyalását a szavakból összerakott ábra csak tovább fokozza. A versekben minden együtt van: a találkozások és párhuzamok, érintkezések és összeütközések, öröm és fájdalom – mindaz, amit az ember megélhet „az égi karnagy” által vezényelt kórusban. A keresztutak, amelyek választást és döntést igénylenek. A feltámadó aggályok, az elbizonytalanodás, az egymásba kapaszkodás, a remény és a csalódás mind-mind része az életünknek. Naponta vívjuk harcunkat a kihívásokkal – és önmagunkkal. „Az ember osztatlan egység. / Kétségei megfelezték” – írja (*Pár-baj*). Ám mindennek ellenére a kötet záróverse a megbéké-

lést, a hazatalálást vízionálja, s azt, „hogy látva lássuk mindenki másban / a ragyogást”. Nem csupán egy személyes mikrovilág megidézett pillanataiba nyerünk betekintést, hanem – mint a kötet fülszö-

vegében Jánosi Zoltán találóan megfogalmazza –, Finta Éva ezekben a verseiben „a magasból szertesugárzó Szem legfontosabb látómezőit tárja elénk, amikor műveibe keretezi őket”.

Oláh András

OLÁH ANDRÁS (1959) költő, író. Mátészalkán él. Legutóbbi kötete: *Távolságok* (2025).